

עיסאויה. הבנין הגדול משמאל הוא הבנין המרכזי של האוניברסיטה העברית. מימין, מוסתר על ידי העמוד, האמפייתאטרון. גם באכסניית אוגוסטה ויקטוריה וגם בעיסאויה הוצבו עמודות יריה, למרות ששני המקומות נמצאים בתוך השטח המפורז. האש הצולבת שהוטמנה על ידי צלפים ומקלעים, לכדה את אנשי הסיוור הישראלי על המדרון החשוף, ללא כל מחסה.

כך רואים הירדנים, מתוך מרפסת העמודים הגדולה של אוגוסטה ויקטוריה, את הר הצופים. בקצה הימני המדרון, כשחלק ממנו מוסתר מאחורי קו הרכס, נראה הכפר

להחזיר היטב את ההכרה, כי השיירות הן ישראליות עוברות הודות לחסום.

★★★
תקרית סביב חבית

אחת התקריות החמורות ביותר, במשך תקופה זו, היתה תקרית חבית השמן, בסוף יוני 1952. הירדנים טענו כי אחת החביות, מתוך האספקה להר, טמנה בתוכה נשק. ישראל, אשר לא רצתה להעביר את השיירה בשל חבית אחת, הסכימה להחזיר את החבית לשטח הישראלי. אך קצין הלגיון לא הסתפק ביותר וזה הוא דרש לפתוח את החבית ולבדוק את תוכנה.

אנשי האו"ם צידדו בדרישה זו, טענו כי ברגע שהשיירה ומשאיה נכנסו לשטח ההפסקה, הם נתונים ברשות או"ם, ולכן יכולים הם לבדוק את תוכן החבית. תשובת ישראל: "הסכם הר הצופים נותן לאו"ם את הזכות למונע העברת דברים מסויימים להר. אין להם זכות על אותם דברים, אין ישראל מוכנה לקלקל חביות, סתם כדי לספק סקרנותם של המשקיפים."

האחירה התחממה מרגע לרגע, התפתחה לממדים של תקרית בינלאומית. שומרי הגבול מן הצד הישראלי נטלו את החבית, ביקשו להתזירה לשטח ישראל. אנשי האו"ם חסמו במכוניותיהם את היציאה לרצף ישראל, ניסו לדחוף את החיילים הישראליים הצידה, משכו את החבית לצידם. ומעבר למחסום הירדני, ניצבה מחלקה של לגיונרים. הם דרכו את רוביהם, התכוננו לפתוח באש.

לבסוף הושגה פשרה: החבית תוכנס לבית ועדת שביתת הנשק, הנמצא בשטח ההפסקה, עד אשר יובא הדבר להכרעתו האישית של ראש המשקיפים, הגנרל ריילי. חבית המריבה הוכנסה לבית והוצבה עליה שמירה של משקיפי או"ם. ישראל הפקידה אף היא שמירה מווייגת על החבית.

וכן, במשך שבועיים ארוכים, ניצבו אלה מול אלה חילי או"ם וישראל, כשהלגיונרים נרמזים הזועפים ניצבים במרחק מטרים אחדים מהם. לבסוף נתן ריילי את החלטתו: החבית תוחזר לישראל. בגלל תקלה זו שובשה התחבורה להר הצופים במשך חודש שלם, כשישראל וירדן מתנגדות על סף מרחץ דמים. התנהגותה של ירדן לא נבעה מתוך עקשנות או רוח התנצחות. כאשר ניסו מדי פעם לקבוע עובדה חדשה לטובתם, או לצמצם (המשך בעמוד הבא)

הנשק, בכך שהחומים על ההסכם לא טרחו להזכיר את פרטי הסכם הפירוז — כמו, למשל, הזכרת זכות ישראל להעלות שיירות להר. רק בהתערבותו של ראש מטה המשקיפים, הגנרל היליאם ריילי, ויתרו הירדנים על טענה זו.

הועדה המיוחדת, שהוקמה בהתאם לסעיף 8, החלה אמנם לערוך את ישיבותיה, מדי שבועיים-שלושה. אך מעולם לא הגיעו הדיונים לכלל שלב מעשי. נזכר השבוע איש משרד החוץ הישראלי: "לא יכולנו אפילו לעבור את שלב קביעת סדר-היום. לפני שיכולנו להציע דיון על גישה חופשית למקומות הקדושים, או פתיחת כביש לטרון, למשל, היו מעלים הירדנים בעיות חסרות כל ערך — קציר במקום זה או אחר, מעבר דיפלומטים בשער יפו או משהו דומה. ושם לא היה משקיף של האו"ם, שיוכל לפתור את הבעיה לכאן או לכאן, על-ידי הצבעה. ישבנו שניים מול שניים, ללא כל אפשרות של תוויה."

היה ברור כי הועדה המיוחדת לא תעשה שום דבר מיוחד.

★★★
יעלו או לא יעלו?

בסעיף 8 את סידורן. אם לא נפתרו — הרי לפחות הוכנסו למקרה. הירדנים ויתרו על אספקת חשמל מהעיר החדשה, הפעילו גנראטורים משלהם; הישראלים עקפו את לטרון, על-ידי בניית כביש סוג א' לירדן שלים; אותו פתרון מצאו הירדנים לגבי כביש בית לחם החסום; ישראל השלימה את מסילת הרכבת לירושלים רק אחרי שהפגיוה את החלק הערבי של בית צפפה.

רק בעיה אחת לא נרדמה, כי אם להפך — מדי שבועיים התעוררה מחדש. היתה זו בעיית החקוקה של הר הצופים בידי ישראל.

הדברים הגיעו לידי כך, שהאורה הישראלית הרגילה היה רואה את זה כתופעה טבעית, שעליה שיירה להר הצופים פירושה הסתככות עם הירדנים. בראות תושבי ירושלים את המשוריינים הכבדים נוסעים לכיוון שער מנדלכאום, היתה השאלה: הן טבעית בניהם: יעלו או לא יעלו היום? כמה מן התביעות הירדניות היו מוצדקות, כמו, למשל, כאשר טענו כי הקצין הירדני הבודד, שנבקעה לו זכות משקיף בעת הבדיקה על-ידי האו"ם, איננו יכול להיות נוכח בשתי החצרות שבהן התנהלה הבדיקה בעת ובעונה אחת. דבר זה תוקן, אולם במקרים אחרים, התעקשו הירדנים רק כדי

כס המנחה את היחסים ביניהן הוא הסכם בלתי-מוגמר, המדבר על עקרונות בלבד. כל צד יכול היה לפרשו כרצונו. ברגע מסויים ניסו הירדנים, למשל, למונע עליית שיירות להר הצופים. טענתם: ההסכם המיוחד על פירוז ההר בוטל על-ידי הסכם שביתת-

את ההסכם. ביולי 1951, ארבעה חודשים קודם לשיחות החשאיות, נרצח המלך עבד-דרבון מיסגד אל-אקסה בעיר העתיקה. עמו הפשרות. רדן מצאו את עצמן במצב מוזר, כשההס-

המראה את החלקים העיקריים של ירושלים, מבהירה היטב את ערכו האיסוף של הר הצופים. ההר נמצא מעבר לקו הגבול הישראלי-ירדן, ואפשר להגיע אליו שכונת שייח' ג'ראח. ממערב לו עובר כביש רמאללה, ומדרום-מזרח עובר נחל. במקרה של מלחמה, יכולים מגיני ההר לנתק שני כבישים חיוניים אלה לחם גם נקודת תצפית מצויינת, מעבר לחומת העיר, המצויירת במפה.